

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

II. Per Europam, ac præsertim Neapoli. Tabul. XIV. Prophetas facis
succeßores post te... qui scriptus es in judiciis temporum lenire
iracundiam Domini. Eccli. XLVIII. Gloria & honore coronasti eum, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

PARS CAPITIS POSTERIOR.

*Prophetas facis successores post te..
Qui scriptus es in judiciis temporum le-
nire iracundiam Domini. Eccli. XLVIII.*

*Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum
super opera manuum tuarum. Psal. VIII.*

QUOD generatim de homine Propheta cecinit; quod propriè de humani generis capite Christo Apostolus exposuit: id ego ad Xaverium jure meritòque traduxero. Servum enim Dominus, egregiè fidelem ac prudentem, constituit potentia suæ administrum, & alterum quasi naturæ dominum, ut elementa pro arbitrio moderaretur, ceterisque conditis rebus imperaret: ignem jam è montium exciret visceribus, jam furentem in domos comprimeret; pluviam eliceret, mare tranquillaret; ventos sedaret modò, modò excitaret; terram hinc concuteret tremore, illic sterilitate solveret; piscium uteretur obsequio, feras verbo exterminaret; hominum corporibus morbos, dæmones fugaret; sepulcris cadavera evocaret; animos nudaret, converteret. Disjunctissimas regiones, præsens ubique miraculis, & immensus beneficiis coniunxit; Euroam cum Asia devinxit: ne quid de Africa dicam, quam, nec labore intactam suo, famam pervasit; ne quid de Mexico, ac reliquis Occidentalibus Indiis, quas perinde atque Orientales sui nominis gloriâ complevit, tutelam comprehendit.

Z ij

Sed ego hanc posteriorem Xaverianæ gloriæ partem finibus Europæ circumscribam. Neque illud tamen præclarum Magdalena Jassæ, virginum in urbe Gandia sacrarum Antistitæ sanctissimæ, oraculum de fratris Apostolatu repetam: nec Parisiis adeptam ingenii doctrinæque lauream, nec decus insigne Venetiis relatæ de se ipso victoriæ; nec Bononiæ positum Evangelici muneris tirocinium, Romanasque subinde primitias; nec Olyssipone, dum Indicam transmissionem expectat, partum sibi suisque Apostoli nomen commemorabo. Posthumam hic ego tantum Xaverii gloriam loquor; tametsi in iis, quæ attingi, locis persistent illius defixa ad immortalitatem monumenta.

Nec verò epistolas referā ex India missas; quamvis & publicā laude celebratas, avidèq; à magnis viris requisitas, dū recentes per Europam volitarent; & adhuc justā existimatione recentes, altero jam seculo, florentesque gratiæ vivaci spiritu; quo ad Divinæ gloriæ studium, animarumque conquisitionem omnis excitabitur posteritas. *Allatæ sunt litteræ ab Elia propheta ad Joramum Judææ regem impium, tanto scriptore dignæ; quæ scelera increparent, poenas denuntiarent. Scriptæ ab Xaverio litteræ ad varios, ac nominatim ad Joannem III. Lusitaniæ regem, pium sanè, & religionis cum imperio suo per Indias adæquandæ studiosum; at in regios ministros, per quos crebra religionis propagationi impedimenta objicerentur, parum animadvertentem. Ad hunc igitur Xaverius epistolas identidem conscripsit salutaribus acres monitis, & quales Paulinas Corinthii sentiebant, graves & fortès. Quas autem ad Ignatium dedit litteras, ex cùm aliarum notis virtutum insignes, tum maximè demissionis ac venerationis in sanctum Præpositum argumentis elucent. Quæ animi ingenua religiosissimaq; demissio facilè in hisce verbis ex libro secundo Turfellinianæ collectionis extat atque eminent. Te ego Pater anima mee, summèque mihi venerande, positis humi genibus (sic enim hanc tibi epistolam scribo) tanquam si præsentem intuerer, suppliciter oro &c.*

At iis, ut dixi, laudandis, quæ omni sunt præconio majores, haud immoror. hoc tantum subnecto: per episto-

las defunctus adhuc loquitur & multarum gentium linguis, & mille simul in locis: idemque pariter & sapientissimè utilissimèque docet, & suavissimè honestissimeque delectat, & fortissimè efficacissimèque movet, atque ardua sic persuadet, ut *experimentum* præbeat eius, qui in se loquitur *Christus*. Quâ non in regione editum istud est publicæ vocis monumentum! Equidem memini Xaverianarum litterarum exemplum legere me, Gallicè versarum, jamque ante annos centum & triginta Parisiis excusarum, apud Indos agente in vivis Apostolo: qui Deum ore manūque, dicendo scribendoque sic ubiq; laudavit, & obsequiis æternis honestare pergit; ut perpetuis ipse doctorum hominum sanctorumque elogiis, concionibus, libris collaudetur; principum ac populorum testimoniis, officiis, donis magnificentius in dies cohonestetur.

Non vacat per innumera virorum illustrium de Xaverio luculentè dicta spatari: sed operæ pretium me facturum arbitror, si partem huic loco inseram eorum, quæ scripsit de Indiarum Apostolo Thomas Bozius, Congregationis Oratorii presbyter, l. VI. De Signis Ecclesiæ Dei, c. III. Ipsa Doctoris verba, non satis nota plerisque, ad usum communem appono. *Veniamus, inquit, ad nostræ ætatis virum Franciscum Xaverium... Nunc advocentur omnes heretici, qui ab ipsius Ecclesiæ incunabulis unquam fuerint; & petatur aliquis ab illis, qui tam remotas oras adierit pro Christi cultu propagando, qui dimidium tanti itineris confecerit. Quid dico dimidium? vide quò descendam; decimam partem. Colligunt namque ab urbe ad Iaponios milliarium millia viginti... Universos tamen sumas hæreticos, quotquot fuerint ab exordio Ecclesiæ nascentis in Occidente. austin dicere tot linguarum gentes ab universis hereticis haud fuisse heresi pollutas, quot è linguarum gentibus iste Xaverius aliquo Christianæ veritatis ac pietatis lumine multos illustravit. In Galliis ille aliquot à vitiis ad virtutem, in Italia, in Hispania revocavit. mox iisdem progressibus Africæ innumeras oras & insulas circumnavigavit; Indiæ urbes cis Gangem; inde ultra auream Chersonesum, Taprobanam & Molucas ad Iaponem venit. Quamobrem licet heretici plures procul dubio homines perdiderint, non tot tamen linguarum gentes in Occidente averterunt ipsi à Religionis Christianæ ve-*

ritate, quot iste non ex omni parte in orbe toto, sed ex aliqua Christo adjunxit...

Hic linguas enumerat, in orientis obeuntisque solis partibus contritas: longè plures tamen potuit percensere usurpatis à Xaverio; qui, ut ipse testatur Bozius l. iv. c. ii. cunctas oras, quas Oceanus ab Indico mari ad extremos Sinas (id est totius orbis ambitus dimidium) circumfluit, Evangelii prædicatione illustravit ac replevit. Ubi superiorem sententiam enumeratione linguarum probavit, hæc idem subjungit. Age verò maxima de Xaverio dicamus. universi hæretici ab Ecclesia Christianæ constitutione, per tot secula, per annos mille quingentos & amplius haud traduxere ad hæreses suas tot gentes, aut idololatrias, aut alioquin à Christi cultu alienas, quot unus Xaverius ad cultum Christi annis undecim. tot enim (non solidis, ultimo dimidiato) fuit in Indiis vir ille admirandus. Hæretici perverterunt semper Christianos: at gentes à Christi cultu alienas nunquam perduxere ad illum, ut Signo de Fidei propagatione ostendimus. Quis itaque numeret, quot hæreticorum millia fuere à magi Simonis defectione usque ad hunc annum? & his tanta in re præstat unus Xaverius. Unus Xaverius plures gentes, plures homines, Christiani cultus prius inimicos, annis undecim Christo adiunxit, quàm innumera inimicorum millia ex omni gente & natione è toto orbe terrarum per annos quingentos. Quis hic non oblupefcet? Hæc Bozius.

Obstupuerunt enimvero ipsi hæretici; neque Xaverium scriptores eorum aliqui debita laude privarunt. Specimen esto Richardi Hacluiti Angli ministri testimonium hoc, in volum. ii. De primis navigationibus, part. ii. Pius ille Confessor, & solers Indorum in iis, quæ ad religionem pertinent, institutor, Franc. Xaverius post multos exantlatos labores, post injurias & calamitates magno animo superatas, omnibus benedictionibus spiritualibus plenus, obiit an. M. D. LII. postquam multa hominum millia ad fidem Christi perduxisset. De hoc viro sancto, virtutibus ejus & mirabilibus, omnes recentes Indorum historie testantur. Ceteras ut omittam heterodoxorum diversis è nationibus perhonorificas de Xaverio testificationes; id à recenti ex iisdem partibus Relationum variarum scriptore Gallo vis veritatis expressit, ut Sanctum absolutè cogno-

minaret Xaverium, & Paulum & verum Indiarum Apostolum. Fuit & autor non ignobilis, qui sibi ad Ecclesiam revertendi præcipuam extitisse rationem sit professus, & invictum ac decretorium pro Fidei Romanæ Religionisque Catholicæ veritate argumentum visum, illam sanctitatem & acta mirifica Xaverii. *Ut* profectò, cùm tanta Xaverii sanctitas, tantusque ex ejus laboribus hominum fructus extiterit, mirum non sit, si Viro virtutibus ac miraculis inclyto, incensis populorum studiis, supplicibus Principum litteris, totius Indiarum Cleri precibus, flagrantissimis Lusitanæ Regni votis, ac panè generis humani consensu, cœlestes honores ab Apostolica Sede contendantur. inquiebat Zambeccarius, à me non semel appellatus, Gregorio XV. pro B. Francisco Xaverio in Sanctorum numerum referendo supplicans; & superiori complexione orationis suæ Consistorianæ partem concludens posteriorem.

Decreti fuère, qui tanta pietatis contentione expetebantur honores: & quem Paulus V. Beatum dixerat, Sanctum Gregorius suprâ nominatus ritu solenni declaravit. Atque hic honorum, qui in terris haberi homini possint, apex triumphis omnibus longè augustior, & Christiana quædam veluti Apotheosis, subinde Urbani VIII. diplomate, elogioque Pontificio, cum illustri cognomine tituloque Apostoli Indiarum consignata, per orbem universum quàm maximâ celebritate agitata est. Mox templa insignia per Orientem passim & Occidentem, atque in urbibus Europæ nobilissimis constructa, Xaverii nomen sibi præscripsere: nec pauciores in hac terrarum parte, quàm in adversâ, populi sese in ejus clientelam patrociniumque contulerunt.

Felix Navarra, quæ sibi ipsa Tutelarem genuit; quæ Xaverio castro, natali domo Apostoli gloriatur! domo, quæ solidam spectabilemque vivente Francisco prophetiam exhibuit; Crucifixi Domini signo, prægrandi ac perantiquo, sudorem fundente sanguineum, quoties apud Indos Xaverius graviore cuipiam labori insudaret: qui, perinde ac Paulus, verè diceret; *Christo confixus sum cruci.*

(Et mirabilis hæc quasi sympathia domesticis constitit ex Indicarum nuntiis litterarum.) Quo autem defunctus anno est, cruore simulacrum istud propheticum sudavit sextâ quaque feriâ : quem in diem, Christo patienti sacrum, incidit & Apostoli, *semper mortificationem JESU in corpore suo circumferentis*, mors, & sancto ejusdem corpore Goam invecito funebris pompa, vel potius triumphalis. Xaverii morte finitum prodigium, ut appareret, cui sudores illi fluxissent. At manent hodieque sudati sanguinis vestigia, quæ non solum Navarræ, sed longinqui etiam peregrini solent piè demirari; ex iis quidquam decerpere, ut aliquando factum erat, vetiti interdicto gravissimo Pompeiopolitani Antistitis.

Verùm quid admirabilius dici potest, quàm quod ex recentibus Christianis, Magni Sanctiq; Patris clientibus, Indus ab urbe Goa Xaveriam ad arcem peregrinatus est; locum visurus, ubi Indiarum Apostolus in lucem fuisset editus? Venit, vidit; visusque sibi hoc tanti laboris fructu beatus, Goam redit. Posteaquam cubiculum ingressus, quod nascentem Franciscum exceperat, solum osculis impressit, aspersit lacrymis; nihil Europam moratus, sacri ex cubi- culi pariete lapillum, quem margaritis Indiarum omnibus anteponeret, immensæ navigationis pretium, piæ voluptati superadditum, in patriam retulit.

Fortunata quoque Bononia, hospitio nacta Patronum! D. Lucie templum, quo in templo sacra ministeria frequentarat Xaverius, Xaverianæ Societati in ejusdem cultoris sui Evangelici gratiam adscitæ civitas egregiè memor addixit: cubiculumque proximum, quo usus fuerat vir Apostolicus, ipsi postea sacelli splendidi formâ dedicavit. Ac vicissim beneficentissimus Patronus urbem, quæ totam se illi, non ædiculam modò, consecravit, fovet miraculis; imagini suæ in eodem sacello allucentis lampadis, & omni fiderum fulgore aspectabilioris, tanquam perennis & inexhausti bonorum fontis oleo ad inunctorum corporum salutem affluente. Nec verò eos duntaxat populos in fidem suam recepit Xaverius, quos olim dum inter mortales ageret, beneficiis occupasset, mutuisque pignoribus com-
prehen-

prehendisset. & quæ nunquam os videre Xaverii, nedum labores frugiferos experiri civitates potuerant, peræquè in ejus tutelam præclarâ fiduciâ concesserunt. Neque in Hispania tantùm & Italia, verùm etiam reliquarum nationum urbes quamplurimæ tam benignum, tam mirificum, tam salutarem Patronum adoptarunt. Crescitque in dies clientium numerus, non singulatim, sed populatim. Recens quidem consecratione publicâ accessit, tradiditque sese in Galliis Xaverio Arvernix superioris oppidum Marcenacum: ac reliquias viri cœlestis exiguas, proceræ ex argento statux insertas, annuâ pompâ circumfert. quâ peractâ mox dicatio & cunctæ civitatis nomine renovatur, & à singulis instauratur: præsidiumque, felici experientia notissimum, piis omnes gratisque animis perpetuum sibi precantur. Jam Augustæ Taurinorum, jam Parmæ, jam Placentiæ, tot aliarum urbium, ipsarumque adeo gentium, quàm ampla, quàm decora Xaverio clientela!

Verè tamen hoc mihi videor & citra cujusquâ injuriam dicturus, Europæorum nullam aut cariorem Apostolo Indico aut splendidiorem clientelam esse, quàm Neapolitanorum. Quo in regno cùm urbes illi permultæ sint consecratæ, ac mirabilium omnes beneficiorum participes; tum Potamo in primis, Calabria oppidulo ad Apenninum, Xaverius indulgentem se, Thaumaturgumque largissimè præbuit. Ibi cuivis malorum generi præsentissima remedia: moribundi complures ad sanitatem, nec pauci etiam mortui ad vitam revocati: Dæmoniis, quæ nusquam ejici poterant, liberati energumeni. Quid, quòd Apostoli benignitas occurrit ipsa supplicibus? O mirabilem curam! O immortalè Xaverii misericordiam! Votis necdum evocatus, ignotus vel nomine interdum miseris, ultro adfuit, semet indicans: apparuit frequens in somnis, eâ plerumque formâ & specie, quâ spectatur in effigie illa, tot miraculorum origine, propositâ in æde Potamensi Deiparæ Virginis à gratia nuncupatæ: lineo amiculo candidatus; stolum, quæ vocatur, sacerdotalem è collo suspensam, liliolum manu gerens, virginitatis insigne. Aut opem attulit laborantibus, partem corporis affectam agramque jam

signare cruce visus, jam coelesti balsamo illinere: aut opportunum expositumque ostendit auxilium, & quasi apertam venam salutis; adirent Potamum, imaginem suam venerarentur. Quæ utraque via medendi gravissimis & desperatis morbis, Indicæ ad iconem Cottatensem opitulationi respondet ac consonat. Adde consimilem inunctionem ex lucernæ coram accensæ oleo. Inde miraculorum series perpetua ab anno seculi hujus altero supra quinquagesimū; ex quò locata fuit in Potamensi templo Xaveriana effigies. Selecta ex innumerabili copiâ viginti & centum insignia riteque testata miracula sunt in manibus; Italicè primū, tum Latinè, aliisque linguis post edita.

Sed ipsam admirationem superat, quòd in urbe Neapolitani regni principe quadringenta uno die confecta miracula sunt; ægrotis, adeoque peste oppressis totidem hominibus, unâ Xaverii invocatione publicâ, susceptoque à Magistratibus voto, de quo mox pluribus erit agendum, simul ac subito persanatis. Quanquam his ferè omnibus unum famâ excellit redditæ Patri Mastrillo salutis prodigium: si tamen est unum appellandum, tam multiplex, ac longè diffusum, cumulatūque & palmare beneficium. Cuius & prioris tempore miraculi, & ad Xaverianum Neapoli exposcendum patrocinium auspiciatissimi narratio, consecutæ salutis communis, votivæque ac triumphalis gratiarum actionis expositioni rectè atque ordine prævertetur. Hactenus eum, qui modico, quàm Angeli minoratus est, vidimus gloria & honore coronatum; ac quantum se humiliaverat, tantum promissâ redditæque à Christo vice exaltatum variis modis & locis, crebrisque per Europam miraculis insignitum generatim: nunc in amplissimo theatro Neapoli spectandus nobis est Franciscus, Eliæ instar faciens prophetas successores post se; ac subinde leniens iracundiam Domini. Qua ex utraque parte novus gloriæ, quod fieri jam posse non videbatur, maximusque Xaverio cumulus accedet.

Fecit Prophetam successorem post se Elias Elisæum; aranti pallium injiciens primū, ac deinde, cum in coelum tolleretur, idem pallium videnti & oranti dejiciens. Quo loco haud ineptè successoris Prophetæ applicetur illud Isaia:

Experius est quasi pallio zeli. tum Spiritus, id quod optaverat, duplex (Prophetiæ & miraculorum, ex interpretatione S. Thomæ Aquinatis) ad eum transit : ut gratulari cum alio Prophetâ sibi potuerit; funes ceciderunt mihi in præclaris : etenim hereditas mea præclara est mihi. Erant præterea quædam collegia piorum ac religiosorum hominum, qui Filii vocabantur Prophetarum, sub Eliæ disciplina viventium; ac magni hujusce vatis, quem patrem suum Elisæus vocitabat, posterorum, & mysticorum tanquam examinum,

partem divinæ mentis & haustus

Ætherios, ab eodem isto capite ducentium.

Habuit Xaverius itidem spirituales, ut appellantur, liberos in diversa per Indias domicilia tributos, quibus ipse religiosâ præerat autoritate, & potestate legitimâ sapientissimè imperabat; eximios utique viros, Evangelicosque Doctores: quo Doctorum nomine interdum censentur Prophetæ. Atque per se ab Xaverio institutis atque imbutis, Xaveriani *primitias spiritus* habentibus, alii ex Europa supervenere Apostolicæ vitæ sectatores, patrem omnes ducemque agnoscentes eum, qui primus eisdem sancti generis hominibus invictissimo animo laboriosissimaque charitate Orientem aperuit. Quales illi, quantique successores! Cosmus Turrianus, quem secum in Japoniam Xaverius duxit, vel hoc delectu commendatissimum; Melchior Nunnius, jam suprâ laudatus, qui deposito Societatis duplici magistratu latus alacerque in eundem campum excurrit; Confalvus Silveria, Rodolphus Aquaviva, Carolus Spinola; summi planè Heroës, si non cum Xaverio comparentur; atque ex his proximi tres, etiam martyrio laureati. Innumerabiles alii succenturiati, nec sanè gregarii, *laborarunt sicut boni milites Christi; in India Japoniaque certarunt bonum certamen fidei.*

At unum ex omnibus Franciscus delegit Marcellum Mastrillum, quem singulari benevolentia complexus, & miris ornaret beneficiis, & sibi vicarium obeundi, quod frustra olim exquiserat, martyrii supponeret. Neapoli ortus erat Marcellus anno supra millesimum sexcentesimo tertio, genere cum primis illustri: datoque Societati Jesu

nomine, jam inde à tirocinio cupiditate missionis Indicæ exarserat. Processu temporis inflammatum desiderium; & assiduè summâque contentione à Præposito Generali facultas profectiois expetita; ac multas post significationes, quibus ea divinitus portendebatur, importunis demum extorta flagitationibus, ad nihilum tamen reciderat, obnixè intercedentibus necessariis. Interim vergebat ad occasum annus volventis seculi tertius ac tricesimus; cùm Prorex Neapolitanus, magnificentissimis honoribus Immaculatam Deiparæ Conceptionem in ipsa regia celebraturus, aras quatuor ad amplissimi peristylî angulos excolendas Proce- ribus quatuor assignavit. In iis quatuor viris fuit Brancaccii Cardinalis germanus; qui patrem Mastrillum, affinem sibi pèrque familiarem, in muneris partem sui vocavit, pro eâ, quâ norat pietate omnia ad Beatissimam Virginem spectantia prosequi solitum. Adfuit verò Marcellus aræ quam ornatissimam curaverat, Divinæ gloriâ Patronæ Matrisque amantissimæ latissimus: dum haberetur in atrio regali pompa, nobilitatis & numero & cultu splendidissima, III. Idus Decembres, proximè Conceptionis festum secuto die dominico: sed adfuit eâ sibi adversùs curiositatem lege indictâ, ut oculis solo fixis ne quid de tanta pompa tamque spectabili aspiceret. Rite omnibus transactis, cùm aulæa refrigerentur, ibidemque perstans horâ jam noctis alterâ Mastrillus opifici sublimè agenti quidpiam mandaret; homini elapsus inconsiderato malleus bilibris, in Patris caput ex alto decidit, sternitque cruore deformatum, ac propè exanimatum ictu ad tempus dextrum excepto. Atenim casus ille, non casus est putandus, verùm altioris eventus cœlestisque consilii: neque *infirmitas hæc ad mortem* (ut inquit de Lazaro Christus) *sed pro gloria Dei & Xaverii.*

Domum relatus æger, gravissimos inter dolores funestaque morbi indicia tentatis nequicquam remediis, primâ denique & vicesimâ ab ictu die, quæ potissimum decretoria habetur, prorsus à medicis conclamatus est. Jacebat nervis partim solutis, partim contractis; stupente capite, oculis hebescentibus; ore sic obstructo, ut ne stillam quidem admittere liceret; toto obrigescente & algente cor-

pore, nullis ut fomentis, vel igni adhibito, levaretur. Ergo ope desperatâ mortali, omnis ad Superos cura vertitur, non jam vitam ut exoret, sed faustam ut mortem impetret. Postridie Calendas Januarias coram Provinciali Præposito Mastrillus vovet Indicam profectionem, si quidem usura vitæ daretur: cuius spes nulla cum superesset, id verò datum est solatii incensæ cupiditati missionis. Sub noctem extrema unctiōe procuratus, quando via nulla suscipiendo patebat sacro viatico, in hanc gratiam apud Deum interponere statuit Xaverium, quem expeditionum Indicarum præsidem auspiciemque jamdiu colebat unicè, res ab eo divinè gestas quotidianis amans usurpare sermonibus.

Itaque pictam Divi imaginem aliquam postulat, ad cubile parieti appendendam. Affertur picta vicino è cubiculo tabula, Franciscum peregrini exhibens habitu. Et annis ferme undecim peregrinatus erat in India Xaverius, & propriam aliquando peregrinationem ad Apostoli Thomæ suscepit. atque hæc voto Marcelli apprimè consentiebat effigies. Quæ simul atque affixa in conspectu fuit; Sanctum sicuti præsentem ægrotus interpellare suppliciter institit, & Xaverii quas habebat reliquias, ori frequenter juguloq; admovere; etiam atque etiam obsecrans, ne se migrare coelestis exortem viatici pateretur. Exin ratæ obsecrationis conscius, 111. Nonas Janua. qui dies illi supremus fore videbatur. mane sacrosanctum efflagitat viæ ad æternitatē obeundæ munimen & subsidium: remque expertus in materie profana, sacratam haurit expeditè suaviterque hostiam. Tum, quæ in hunc solum usum fuerant patefactæ, rursus ita compressæ oppilatæque fauces sunt, ut potionis vel guttulam excluderent. Quare diem hanc, ut narrat Philippus Alegambe, *mortis inter & vitæ confinia totam traduxit... Instabat jam hora ab solis occasu quarta; & vix horæ quadrantem sibi reliquum esse vitæ Marcellus ipse rebatur; erantque jam funeri curando prompta omnia.*

Hoc summo, &, ut ita dicam, fatali articulo, ecce tibi qui à multis jam diebus planè torpebat, nec nisi à pluribus loco poterat commoveri; eum ultro per se ac subito averfū ad parietem mirantur qui aderant moribundo socii. Mox

certis emissa verba intervallis, sic tanquam præeuntem se queretur, audiunt. Nempe (ut brevi post ex ipsius ore Mastrilli jam valentis intellectum est) Marcelli iterato nomine vocatus, repente vires dudum stratas elisasque recepit; ac labore nullo in eam partem, unde submisso vocatu ciebatur, sese convertit. Ibi Xaverius, qui se Mastrillo creber toto morbi tempore cernendum variâ specie, jam solus, jam multo claroque comitatu obtulerat; ægroti lectulum inter & iconem parieti appensam medius adstabat, quo in tabella expressus habitu peregrini; sed integro corpore, ac splendido vultu, mirâ coelestique majestate pariter ac suavitate. Tali tantoque spectaculo defixum, & inexplicabili modo recreatum Divus Marcellum cum interrogasset; utram optaret, mortem an Indiam? respondissetque Marcellus, optatius sibi utrumvis gratius Numini foret: tum sciscitanti, memorne voti esset pridie nuncupati de profectioe Indica, si vita suppeteret? se verò memorem cum annuisset: rursus igitur se devovere jussus ab Xaverio, & à se concepta verba repetere, audiebatur à sodalibus verba præeunte subsequens, cum nulla præeuntis vox audiretur. quemadmodum ubi Saulo Christus apparuit; Sauli quidem respondentis, comites, non item alloquentis Christi vocem exceperunt. Votorum autem religiosorum, quâ solet uti Societas. formulam prævit Xaverius, addito insertoque de Apostolica missione Indica voto. Et alia nonnulla, quorum jam partem retuli, cum de Apostolatu disputarem Indiarum, suo quidque loco adjunxit atque intexuit; præsentia mentionem suâ, sua decreta meritaque, & sanguinem pro Divino amore fundendum.

Quibus verbis omnibus à Mastrillo sensim & ordine redditis, condonatâ ipsi vitam Sanctus Pater & sanitatem subjecit; jussitque, in gratiarum actionem. Domini Jesu de cruce pendentis, quem manu tenebat, vulnera exosculari. Sub hæc percunctatus, ecquid particulam veræ haberet Crucis? aienti præcepit, eam parti affectæ corporis applicaret. Cumque is tempori fauciato applicuisset; capitis renutu Xaverius falli ægrum significat: & hastili, quod gerebat, viatorio à dextrâ in lævam translato, manum ipse oc-

capiti suo admovens, indicat latebram mali, cuique sit parti remedium admovendum. Vix obsecutus erat Marcellus indicio; morbi que labem Divinarum thecâ reliquiarum contigerat; cum ejusdem salutiferæ Crucis venerationem indicit Apostolus, verbaque iterum præfatur, quibus lignum pretiosissimum salutet; se totum illi dedicet in perpetuum, ac martyrii suppliciter gratiam petat. Subjunctaque continenter dicta eodem pertinentia, quibus nuntium remitteret *parentibus, propriae domui, amicis, Italiæ, omnibus que retardare possent Indicam missionem.* atque hisce vocibus exemplum generosi & instincti charitate dissidii absolvit. *Me totum in animarum salutem apud Indos dico, coram Sancto Patre Xaverio.* Quæ cum referret Mastrillus, de suo apposuit; *meo, meo Patre.* Et Xaverius piæ voluntatis eruptioni blandissimè assensus; *Bono, inquit, ac leto in posterum animo esto; atque hos actus quotidie repete.* Simul ex illius conspectu se subduxit; ac morbum ita abstulit, ut ne vestigium quidem ægritudinis reliquerit. Languor omnis Mastrillo abscesserat, & macie abstersâ refloruerat vultus, affuso etiam quodam nitore insolito, & divino quasi radio sanctitatis.

Jam veluti à cœlesti scena in mortalium consortium revocatus, adstantes stupefactosque socios rogat, Ecclesiastica laude & oratione Divum compellent Xaverium, cujus prodit arcanum opere, sed illustre effectu donum ac miraculum. Jam & probandæ sanitatis & firmandæ gratiâ (quod ultro à Christus puellæ in vitam restitutæ ministrari subsidium mandaverat) cibum, quem à quatridduo nullum gustarat, poscit. Tum domesticis audito prodigio concurrentibus universis, ad Xaverianam iconem in apertum elatam festa habetur supplicatio, & solenne gratulationis sacræ carmen Deo in Sanctis suis mirando ac laudabili persolvitur. Surgit lectulo Mastrillus, sibi ipse togam inducit, fascias & involucra medicamentis delibuta capiti detrahit, supplex ad Patroni beneficentissimi effigiem accidit. Mox visum factumque exponit P. Vincentio Carrasæ, Collegii tunc Rectori, postea Moderatori Societatis Generali, viro

a Marc. 5. Luc. 8.

sanctitate etiam quàm sanguine clariori. Subinde, quoniam
b opera Dei revelare & confiteri honorificum est, cunctam re-
centis rei seriem per duas continenter horas noctis per-
scribit is, qui modò tam propè à morte abfuerat: mane in
templo sacris ad aram Xaverianam operatur, civitatis ad
tanti miraculi famam excitæ celebritate maximâ. Per diem
indefessus hominum vim excipit innumeram ex nobili-
tate Neapolitana, cunctisque ex ordinibus, partim offi-
cio, partim honestâ curiositate affluentium ad visendum,
L quem Cœlites ipsi inviserent, hominem & genere illustrem
& virtute, periculo suo & liberatione illustriorem, à
media morte ad martyrii gloriam revocatum. Sic agit, sic
obit publica privataque munera, veluti nunquam ægrotas-
set. Quarto post die Nolam excurrit ad matrem letali
morbo laborantem: cui per octiduum assiduè diurnam ex-
hibet nocturnamque operam, veste interim nunquam ex-
utâ, dum felicem Nati pietate in cœlum transmittat, felix
ipse obitûs materni opportunitate, ut caneret liberatori
suo; *Dirupisti vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis*; per-
fecti compos beneficii, ad Japonas evolans, seque ipsum
immolans Deo.

Pluribus hoc ego distinctiùsque sum executus miraculum
ob eximiam rei dignitatem; quòdque apud Europæos, &
hujus ætatis homines fidem adstruat prodigiis & antiquo-
ribus recens, & ex India auditis spectatû in Italia; nec cui-
quam esse dubium possit, quod & in urbe nobilissima & in
clarissimo capite contigerit. Equidem injurioso silentio
mihi videor & quadam prævaricatione peccaturus, nisi
referam quod ipse ex oculato teste, non solùm ex publicis
litterarum monumentis accepi; itaque narratum audiui,
ut aspectu usurpasse mihi videar. Paucis abhinc annis Lu-
tetix in amplo confessu tota egomet de historia quæsi-
vis aliquot lociis, quo tempore adiit sanavitque Mastrillum
Xaverius. Age sanè, quo loco ægri salus esset, aperuit sta-
tim is, quem dixi, spectator; narrationem hisce exorsus
verbis

verbis. Agebat animam P. Mastrillus... Exinde, quidquid à me jam allatum est, pluraque pertexuit; atq; hoc in primis; cùm adstaret decumbenti Cœlestis Opitulatoꝝ, cœpissetq; Marcellus colloquium miscere cum Sancto, reliquis inal-pecto; sacerdotem valetudinario præfectum, quò certius ægroti verba perciperet, cubili intermedium parietisq; obrepisse, & quâ se inferebat, Mastrillo apparentem Xaverium penetrasse: adiutorem, cui ægrorum cura erat com- missa, eodem transire secessu tentantem, arcana vi fuisse præpeditum; sinistro omine, defectionis quæ postmodum evenit, à Societate. Vidit historicus ille familiaris (cùm accessisset ad lectulum, ratus ægrum reducto brachio ope- rimenta adducere in humerum velle, nudatum conversione repentina corporis ad recessum, ex quo vocabatur) vidit proximè, cùm Sanctæ Crucis particulam Marcellus, uti erat iussus à Sancto Patre, capiti admovent. Eidem pa- stum petenti ipse detulit, sed initio tenuissimum, eius ob- structo jampridem, ac penitus invio gutturi jure diffusus. Atenim facillè expeditèque transmitti escam vidit & stu- puit ore illo, cui ne guttula quidem infundi per diu ullâ vi potuisset. Quapropter alio subministrato cibo, ex libera edendi facultate ceteraque agendi ratione absolutam mu- tationem agnovit, & valetudinem optimè constitutam: Qui paulò antè sic quasi effigies spirantis mortui jacebat, nunc firmis pedibus stare, ingredi, prodire.

Hic ego, usque adeo mirabilem eventum ut parte ab om- ni pernoscere, ex fideli ac præclare memori teste cum scitatus essem nominatim de capillis, renatine sanato ca- pitis vulnere fuissent? vides, inquit, cùm plaga capite est accepta, quæ fieri incisiones soleant? Atqui P. Marcellum, ubi caput integumentis evolvit, nos ita persanatum cons- peximus, ut nec cicatrix ulla extaret, & capilli abrasis incisisque partibus omnino renati ad aliorum æqualitatem succrevissent. prorsus ut, cui parti inflicto vulnus, aut aliquando inflicto suspicari non posses. Hęc ego cum aliis multis ex viro audivi religioso & gravi, qui præsens in ipso Mastrilli cubiculo, neque otiosus interfuit mira- culo spectator; qui animam jam jam agentem, repente

valentem & vidit & pavit. Scilicet *hæc mutatio dexteræ Excelsi. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

Nec tantùm Xaverii, quod antea notabam, reliquis miraculis & tempore & loco remotis fidem adstruit miraculum hoc, quod hæret adhuc ferme in oculis; sed omnino Fidem Christianam Catholicamque validissimè confirmat. Ubi sunt Hagiomachi illi, illi, qui cœli terræq; commercium tollunt; qui Sanctos negant scire aut curare mortalia; Immortalium violant memoriam, invocationem abrogant, honores condemnant, reliquias conculcant? En Xaverius periculis & necessitatibus intervenit clientis; à Mastrillo invocatus adest; ægrum, morientem illico recreat; Divinæ Crucis usum præcipit, venerationemq; mandat. Quousque Religionis hostes religiosi obstrepent institutis & votis? En, formulam illam votorum à se nuncupatorum, ex consiliis Domini Evangelicis, quam Lipsanortheçâ inclusam gerebat olim mortalis Xaverius; votorum, quæ & ipse renovabat quotidie, & aliis quotidie renovanda commendabat, etiamnum repetit ac præit ore immortalis. Quid imaginum sacrarum causa, quàm splendidè per hanc est actionem vindicata! Ne Crucifixi Domini sudantem effigiem ex Navarra; ne Xaverii ipsius, ex India Cotatensem, Potamensem ex Calabria huc adducam; nonne optatâ coram icone supplicans Mastrillus, & viatici Divini susceptionem ore prius obturato impetravit; & peregrini cultu, quem imago referebat, indutum aspexit & servatorem habuit Xaverium? Atque ejusdem imaginis exemplo quàm sit idem mirificè usus per totum iter Indicum; & altera in templo Neapolitano Xaveriana imago, quàm variâ stupendâque colorum permutatione quàm veravates extiterit, posthac indicabo.

Quot verò quantaq; res unâ confectæ! quàm non dubia, aut ullis argutiis eludenda veritatis Orthodoxæ testimonia & suffragia! Quid enim cavillabuntur adversarii? Constat operis gesti an. MDCXXXIV. miraculum. Neapoli in urbe tam nobili, tam frequenti, notissimum Mastrilli & sanguine & virtute spectatissimi extremum vitæ discrimen; ægroti desperata salus à medicis, quem modò animam ef-

staturum deseruerant, cuius morbum humana vi & arte nulla sanari potuisse iurati affirmarunt. Ille igitur omnino depositus, ille cuius ad sepulturam iam essent omnia comparata, extemplo sanatur, aut veriùs reviviscit. postridie apparet in publico, rem Divinam facit, agit familiariter cum viris & dignitate & prudentia magna præditis; muneribus, ut solebat ante gravem exitialemque casum, laboriosis perfungitur. An illi fides negabitur, quod vidit, quod sensit, renuntianti? Locus hic fucos nullus & simulationi. Res loquitur ipsa, seque adeo effert, alieno ut præconio non egeat, ac planè *rebeldes lumini*, & ingratisimos coelestium interpretes donorum sese prodant, si qui tam illustre obscurare aut subterfugere conentur Fidei argumentum. Jam de Xaverii (quem hujus Divini sequestrem administrumq; beneficii Marcellus declaravit) miraculis universè, tanquam certis invictisq; Fidei argumentis, nonnulla in sexti capitis parte priori, & in hac ipsa, quam tracto, parte observavi; pluraque in operis præfatione generali. Nunc, ut ab ista disputatione ad narrationem me referam, primarium hoc factum quæ consecuta sunt, rite confirmarunt & illustrarunt.

Est hoc mihi quidem in hocce commentario propositum, ut Xaverii gloriam intra fines Europæ describam: sed quando rerum admirabilium series, in quibus est versatus postea Mastrillus, continuatio quædam & confectio cumulûsve extitit superioris miraculi; ex iis etiam, quæ per Asiam propagata sunt, aliqua breviter adjiciam. Id autem primum est considerandum, semel vulgatis iis quæ Neapoli Mastrillo divinitus oblata visa fuerant, & restitutæ salutis & præsignificati martyrii gratiâ, tantam illius existimationem ad Principes & populos dimanasse, ut quacunque iter haberet proficiscens in Indiam, summis afficeretur honoribus; Catholico etiam Rege, tunc Lusitanicarum rerum & Indicarum potente, cum is Madritum expetitus venisset, extraordinariis ipsum titulis & singulari observantia profecuto. Ubique jam Sanctus habebatur, ubique prout designatus Martyr spectabatur: & quidquid subtrahi de viatoris egena supellectili poterat, aliâ subjectâ, carissi-

mè affervabatur. lectuli, sedilia, quibus esset usus, in honore: in pretio erant. Goæ tamen præcipua gratulatione celebratus adventus viri Xaverio acceptissimi. Sæpe nix genibus multitudo prætereuntem venerata est: lacinias vestium alii carpebant, alii impressa solo vestigia osculabantur. Ipse verò qua pietatis incitatione ad Sancti sui (sic enim absolute vocabat) ad Apostoli Indiarum, Patroni potentissimi, Patris optimi sacrum tumulû adiit! Mirè gratum se jam inde à principio Mastrillus Sospitatori suo exhibuerat; memoremque animum extare voluerat in ipsa appellatione, Francisci nomine cooptato: quod quidem consilio præfagioque divino fuerat olim inditum puero in baptismo; sed unius Marcelli vocabulo usitato sic exciderat, ut non prius rescierit alienâ quondam voluntate sibi impositum, quam ipse proprio delectu gratique animi studio intermissum revocarit. Quin Divi sui nomine rogatum, nihil se, quod honestè fieri posset, negaturum voto obstrinxit. Elogiorum, quæ Patres Apostolo gentium tribuerant, seriem à se concinnatam Indiarum Apostolo recitabat quotidie. omnes ad Xaverii cultum hortabatur: & Nobilium sub ejusdem titulo præsidioque Sodalitatem in urbe Indiarum regiâ instituit.

Sed cuius eximiam speciem Neapoli viderat, ejus verum solidumque corpus Goæ cernendi percupidus, egerat cum pia munificaque Hispaniæ Regina, ut in iis donis, quæ plurima regali animo digna tradebat ad augustum Indici Apostoli sepulcrum perferenda, insignis mitteretur amictus, sacro per Mastrillum corpori inducendus, amictu priori ad ipsam remisso vicissim Reginam. Quibus ergo Mastrillus gaudiis, quo liquefcentis animi sensu corpus mirificum aspexit, tractavit, exiit, induit! corpus illud, cui tot annorum lapsu nec color nec succus defluerat; illud sanctæ incorruptæque mentis domicilium quondam & simulacrum, nunc perenne monumentum; unde cœlestis odor & aura quædam beatitatis afflabatur. Dulces venerabileque reliquias Marcellus perquam religiosè, perquam suaviter complexus, ita videlicet affectus est, ut scripserit aliquando, cunctos Indiæ navigationis labores abunde compensari

vel unico Xaverii aspectu; longissimi periculossimique itineris molestias omnes, nullas esse ad incredibilem, quæ capiatur ex huiusmodi spectaculo, voluptatem.

Tulit Marcellus, concessu Præpositorum qui aderant, & sanè libente Xaverio, eius collo illigatum linteolum, adhuc rubente & quasi roseo tinctum sanguine. Ipse verò syngrapham cruore, quem sibi è pectore elicuerat stylo ferreo, exaratum inseruit Patroni digitis, pignus amoris additissimi, beneficiisque summis autorati. Quibus à salute semel redditâ perpetuatis, ac totâ in Indiam profectioe explicatis largissimè beneficiis quò gratiùs responderet; cum animadvertisset, quâ sanctum includeretur corpus, arcam materiâ quidem præclaram & opere, argento affabrè laborato cælatoque solidam, sed aliquanto arctiorem esse atque incommodam: suarum esse partium duxit, ut laxiorem alteram, dignioremque pretiosissimo deposito, curaret conflandam ex argenti numero, qui sibi ingestus ante discessum fuerat in Hispania, pios in usus pro arbitrio dispensandi; atque ex aureorum millibus ternis, quæ in eam rem ultro erogavit, instinctu utique Divino, Antonius Tellez de Silva, classis quæ Mastrillum advexerat, Prætor, cliens Xaverio deditissimus, ipsique amicissimus clienti primario Xaverii Mastrillo. Neque ab illo, cuius ad ornatum facultates omnes suas contulit, sacrario ferè discessit Marcellus per aliquot menses, quibus eum Goa retinuit. Ibi dies, nisi eum proximi charitas avocaret: ibi noctes egit, Xaveriano è sepulcro vitam ducere spiritumque visus, aut mystico funere consepultus. Verumtamen ab isto coelestium deliciarum tanquam ubere avellit se, cum primùm licuit, Xaverium ut ipsum ad Japonica ducem tormenta sequeretur.

Goâ profectus, quo peregrinationis duce, eodem & comite, ut antea, sic deinceps usus est mari terraque Marcellus; novis passim miraculis, ubi necesse fuit, præsentem opem exhibente. Biremi, quâ vehebatur & viris & armis parum instructâ ac sentinam trahente, instabant myoparones Batavici tres. Jam superba hostium imperia; iam minæ pœnarumque denuntiatio, ni protinus deditio fieret, ex-

audiebantur; jam ferè manum prædæ injiciebant: cum trepidè à nauticis vectoribusque advocatus, qui periculi securus precationi incumberebat sub tabulato Mastrillus, idem Xaverianâ quam gerebat, imagine objectâ perfecit, quod effectum alibi fuerat ejusdem Apostoli Brachio objecto navi item Batavica: ut in priori capitis hujus parte narratum est. *Num capiti potuere capi?* Cursu statim hîc æquè refrænato hæserunt piratici myoparones; Lusitanica biremis adjuncto per Mastrillum Xaverii præsidio non concitata, sed inaccessa, evasit.

Nec leviori illud admiratione dignum extitit, quòd isto Batavorum occursum novique discriminis metu, quæ primùm erat intenta Macao, Manilam averfa expeditaque navigatio est. Arcano motu, & quidem in speciem temerario, huc sese agi sentiebat navarchus; tametsi inexplorata sibi maria, oræ circum infestæ & barbaræ, navigii infirmitas, com meatûs inopia deterrerent. Consultus ea de re Marcellus, Deum suppliciter ipse consulit; sacroque factò, Manilam fortitur. Sortem *c* à Domino temperatam esse apparuit, ad Manilam conversis omnium repente animis, compulsis flatu secundissimo velis, exhaustâ sentinâ, nec aquâ subeunte novâ; denique locorum insciis recto celerique cursu Manilam pervectis. Et continuò patuit Mastrillo Divinæ Providentiæ scopus, ductusque per varios flexus coecasque ambages certissimus. Philippinis insulis, quarum est caput Manila, præfectum adiens Sebastianum Hurtadum Corqueram, nempe admirans gaudensque illum ipsum recognoscit Alcantarensis ordinis Equitem, qui sub extremum vitæ discrimen sibi per visum oblatum Neapoli fuerat, magni fautor extiturus aliquando consilii. Neque eum, *qui contra spem in spem credidit*, sua frustrata fiducia est. Ubi ratio nulla Japonicæ transmissionis ostendebatur, ibi percommodam reperit viam; Deo gubernatori miros amores ex primo aspectu Marcelli immittente, ac talem inspirante mentem, ut qui ceteros omnes transitu in Japoniam, gravis incommodi causâ, arceret, unius Marcelli

c Sortes... à Domino temperantur. Proverb. 16.

trajectionem omni ope sibi adjuvandam promovendamq; statueret.

Accessit pio duci strenuoque afflatus vehemens, & acer impetus ad sacrum in Mindanaos bellum capeffendum, Xaverianis auspiciis usuro. Mindanaum prædicatione quondam Xaverius Evangelicâ imbuerat: sed insulam Coralatus Mahometi insanè deditus occuparat, foedèque in Christianos quaquaversum grassabatur. Corquera longè impar viribus, at Marcello fretus; qui vexillo Christi effigiem Crucifixi, à barbaris violatam & impiè mutilatam præferbat cum sua Xaverii icone: vexillo utramque suspensam, & signum pignusque victoriæ. Post urbem, quam vallo fossaque septam, & omni instrumento bellico paratissimam bis-mille præfidiarii tuebantur, à septuagenis captam militibus Christianis; arcem, in arduo sitam, quam tyrannus ipse lectissimis succinctus copiis infederat, & difficultate locorum & operum munitione centena hostium millia provocantem, Gubernator Manilensis in prærupti montis jugum per invias cautes eluctatus, exiguâ Hispanorum Indorumque manu, sed magni instar agminis obtinente & agente vexillifero, oppugnavit. At muralibus interim ex arce hostili fulminantibus tormentis occubuerat, nisi globum involantem Xaverius detorsisset, Marcello teste idoneo: qui pilam majore excussam machinâ sic ipse pectore excepit, ut leviter discissâ tunicâ innoxiam decidere ad pedes viderit. Xaveriana ab imaginis variatione, jam tristes, jam lætos colores induente, & publicè & privatim sibi suisque discere eventus rerum solitus, inde momenta victoriæ collegit; quam plenam, omnibusque expletam numeris victoriam non solum de Mindanao, verum etiam de Tartareo tyranno fortissimè felicissimeq; reportavit.

Jam principem hunc ducemque sceleratorum, bonos odio capitali belloque assiduo fatigantem. præclarè multis in locis palamque supererat: in Europâ ex corporibus infessis vexatorem importunissimum ac teterrimum admotis Xaverii reliquiis ejecerat; in navi, quâ Indiam petens classarios omni pietatis genere exercebat, vaserrimum pertur-

batores, terroribus omnia miscentem, sacris carminibus abegerat; in eadem navigatione grassatorem nefarium acerbissimis casibus per se, perque homines improbos calumniis atrocissimè invadentem, Patroni sui exemplo auxilioque contempserat & profligarat: nunc in hac Mindanaensi expeditione, multa ad eam avertendam molitum variis artibus & tempestatibus, eodem animo praesidioque debellavit. Fremebat per Mindanai lucos tenebricosus praedo saeva in Marcellum vociferatione, dum hic se acerrima flagellatione cruentaret, ut Christianorum militum sanguinem suo redimeret, difficillimamque ab Exercituum Domino eliceret victoriam. Horrendum in modum audiebatur sancto advenæ, Religionis instauratori, necem minitans; quam frustra inferre conatus in hac ipsa insula, in Japonia demum crudelissimam offerre est permisus. Verum antea Mastrillus victoriam, cujus & sponzor & autor suâ apud vindicem perfidiæ Christum, communemque Patronam Deiparam & Indicum Apostolum gratiâ celebratur; victoriam tantam, quæ paucorum tamen cæde Christianorum constiterat, sic idem persequitur fauciorum animis corporibusque curandis, & Xaverii adhibitis reliquiis medicamenta roborans & consecrans; ut, tametsi gravissimis permulti vulneribus affecti jacerent, nonnulli sagittis etiam venenatis confixi; omnes quos atrectavit, convaluerint. Quod ipse praedixerat, chirurgi manibus, antequam is tractare ægros cœpisset, comprehensis arcanam vim infundens; nulli ex militibus in nosocomio decumbentibus, qui medicinam admitteret, exitiosam plagam fore. Ac medicus inexpectato successu attonitus, cum alta foedaque vulnera cerneret præter omnem experientiam coeuntia,

*Non hæc humanis opibus, non arte magistrâ
evenire; majorem agere vim, manifestumque miraculum
testabatur.*

Tot illa virtutum ac meritorum signa & decora, nimirum amoris nova vincula, Manilæ Prætorem, optimates populumque Marcello adstringebant; ut propriâ ac perpetuâ exoptarent frui, quâ tantisper, dum Japoniæ via aperiretur,

riretur, usi erant præsentia. Rupit illos tamen suaves pi-
osque nexus amor generosus Sebastiani Corquera: sum-
maque cautione & dissimulatione, ut poscebat tempus, fi-
dem præstitit Mastrillo, promissa perfecit; navigium,
ceteraque necessaria studiosè largeque suppeditavit. Pro-
cellis quidem obstetit sævissimis demon trajicienti infestus;
dique jactatum prohibere aditu Japoniæ voluit, ne, cui
incubabat, imperio exigeretur per Apostolici viri adven-
tum. Sed vocante & ducente Xaverio tandem ad longissimæ
peregrinationis metam pervenit; & ad Saxumanam oram,
quam olim primam Xaverius tetigerat, appulit. Fortunatas
sibi insulas Marcellus tenere vius, remisso navigio, in
silvam sese abdidit cum Japonæ Christiano ex Philippinis
secum profecto; noctu iter facturus Meacum, ut supersti-
tionem in arce sua adoriretur; caputque ipsum petens, Im-
peratori ad Christum adducendo navaret operam.

Verùm enimvero cùm agnitus in littore alienigena fuisset; à militari manu requisitus deprehensusque est, sed con-
templationi affixus, ore ardens, tantamque spirans maje-
statem, ut eum, quamvis feroces ac barbari lictores, com-
prehendere ausi non sint, nisi volentem, & serenâ fronte
blandaque voce invitantem. Tum hi vincula quidem, ut
erant jussi, innexerunt, non sine aliqua tamen observan-
tia, quam sanè auxit coortus ingens terræ motus gravi cum
incolarum terrore. Nangazachum ductus, urbem primi-
tiis Martyrum Japonicorum inclytam sacramque, sistitur
gubernatoribus innocentissimus reus; & viri sanctitatem
indicante, qui caput ambiebat, splendore admirandus.
Quo ex loco, qua de causa venisset in Japoniam, interro-
gatus, placidè sedateque respondet, ex Italia se advenisse
ad Christianam fidem prædicandam, missu ductuque sancti
Francisci Xaverii; qui eam Japoniæ Religionem primus
intulisset; quique vitâ licèt functus mortali jam pridem ter-
ris excesserit, in cœlo tamen ævum agat immortale, resq;
humanas adhuc benignissimè curet, ac se Neapoli moribun-
dum ad sanitatem extemplo revocarit. Mastrilli singularem
modestiâ animiq; magnitudinē & dictis eminentem & factis
admirati gubernatores, ipsū tamen, ut imperatoriæ legi ob-

téperarent, dignú alioquin misericordiá rati & indulgentia; crudelissimis ex novo in Christianos planéque Tartareo invento pœnis addixerunt.

Immanissima genera illa suppliciorum, quibus excruciatu fuit Mastrillus, à me jam carmine descripta, híc aliquantò distinctiùs explanabo. Divaricatus principio, pedibusque erectis suspensus, & narium tenus aquæ suppositæ immersus est; ac dum funis, ex quo pendebat, validè in gyros contortus laxatur & pondere ipso corporis rapidè revolvitur, ferè interceptá animá præfocatus. Eodem die scalis applicatus distentusque manualibus, ex supremo gradu ore supinato ad quadringentos aquæ ingestos calices hausit, spiritu ferme intercluso: mox tabula utrinque depressâ elisus, quàquà patet via, eosdem reddidit cruore mistos. Semianimis traditus in custodiam, ubi ad sese rediit, apud tortores corporis excusavit imbecillitatem; animi fortitudine exuperantiáque; nova tormenta provocavit. Nec animosiùs omnes acerbitates laceffivit, quam pertulit constantiùs. Crebrò aquæ repetitos cruciatus per triduum sustinuit, quoad sibi ipsa modum crudelitas poneret, ne furori materies confectò penitùs corpore subtraheretur. Barbariem,

Cùm sevit & cùm parcat, ex æquo malam

expertus, posteaquam in carcere à suppliciis feriatu parumper virium aliquid recepit, ab illis tanquam induciis ad extremum fuit certamen revocatus. Latam verò sententiam necisque decretum gaudio tanto exceptit, ut suprema denuntianti lictori hoc unum dolere se dixerit, quod præmio nullo gratissimum posset felicissimumque nuntium remanerari. De mortis genere sciscitatus, in foveam sibi pendendum cùm audisset; id quidem supplicii obiturum se subiecit; non eo tamen, at gladio obiturum. Quod sibi destinatum lethi genus, & aliàs sæpe, & nuper Mindanaï prædixerat; ter collo etiam contacto significans, quot esset ictus gladii excepturus.

Proxima ante dictum supplicio diem nocte Marcellus, cùm ad rerum contemplationem divinarum in custodiæ angulum secessisset, excubias atque ipsos adeo gubernatores

ab excubiis accitos insolito viso obstupescit, sublimis à terra, lumine circumfusus. Nihilo tamen minùs postridie ad ultimum cruciatum producitur, *spectaculum factus mundo & angelis & hominibus*; jumento impositus, seminudus, vix togulà ad genua pertinente. Manus colligatæ à tergo: humeris affixa diri suspendii sententia, ob aditam Japoniam promulgandæ legis Christianæ gratiâ, ac ne religionem ab Japonicis alienam placitis eloqueretur in via ad constitutum poenæ locum, freno os coerceretur ferreo, denticulis præcutis exasperato. Caput dimidium, rasum; dimidium, cum parte vultûs rubricâ tinctum. quod summum, atque in maleficos adhiberi solitum apud Japonas est ludibrii genus, vulgiquè maximè contumeliis obnoxium. At populus non modò præter consuetudinem ab omni protervia temperavit; sed alto silentio defixus ac stupens prætervehentem spectavit hominem, de quo mira permulta audierat; & quamvis dehonestato, hilari tamen ore pariter ac modesto suspicientem in cœlum. Quid institores Lusitani? recens ex oppido Macao plurimi navibus sex advenérant. Non illi à lacrymis temperarunt, virum usquequaque illustrem ut indignissimè à barbaris vexatum conspexere. Quanquam verè beatum existimarunt, cui datum esset, Christi causâ ut torqueretur; atque eò beatiorem, quò foediora acerbioraque pateretur. Tali speciosiore deformitate, poenâ augustiorem, prout germanum ac præclarum Martyrem sunt venerati. Quos ipse, cùm aliter non posset, manibus revinctis, præcluso ore; quod reliquum erat, capite inclinato ter amicissimè salutavit.

Montem ad Martyrum, Sanctum jure cognominatum, illum tot Europæorum Japonumque, & religiosorum & aliorum omnis ordinis ætatisq; hominum tormentis consecratum, nec Golgothæ dissimilem, pervectus Mastrillus equo detrahitur: & ubi vocis libertatem recepit, ori murice exempto ferreo; tum gratias de comitatu gubernatoribus agens teneri cum affectûs significatione, adjecit, vi-furos nunc eos magnitudinem Dei Christianorum, pretiumque vitæ Christianis propositæ. Sed hujusmodi oratione præcisa ab iniquissimis iudicibus, & brutis hominibus Di-

vina haudquaquam percipientibus, festinè arctèq; circumvincitur à carnificibus toto corpore; atq; ex tigno suspensus, capite inverso subjectam in scrobem ad poplites usque demittitur, ac vivus sepelitur, tabulis hinc & illinc ad foveam obstruendam compactis, luce & aura exclusâ. Quanti sic pendentem excipiant dolores, non potest satis explicari, ne cogitari quidem; cùm, præter cetera incommoda gravissima, loco suo emota convulsæque præcordiis viscera incumbant. Quietus ibi tamen immotusque hæsit quatrduo Marcellus, perinde ac si lecto in mollissimo decumberet; prorsus ut iam extinctum opinarentur appositi custodes. Verùm afferibus, quibus fossa obducebatur, post longiusculum tempus diductis, & vivum reppererunt, & ita sui compotem; ut cum ex eo, numquid aquam sibi ad potum afferri, unicum tanto in tormento solatium, vellet, quæsisset; nihil se petere ab ipsis responderit, nisi ut, quas hauriebat, delicias ne interpellarent; hoc solum optare se, ut quo esset statu, relinqueretur; sibi in fovea cælum adesse. Sollicitantes è turba nonnullos ad Christianismum ejurandum, abire contemptim jussit: gubernatores verò impiam defectionem suadentes rogavit, nefandis verbis abstinere; prius de suo solem cursu, quàm de proposito se decessurum.

Jam quartus exhibat dies pendenti Mastrillo; necdum extabat quidquam, unde augurari interitum carnifices possent, Immo nihil sanguinis tamdiu suspenso pronum in verticem defluerat: quod est numeratum omnino prodigium, nec prius in ullo spectatum; cùm soleret aliis, ne ruentis vi sanguinis, perque os naresque exundantis, opprimerentur, vena capitis aperiri. Festam solennemque commentitio cuiuspiam numini suo Japones agere parabant lucem; quâ luce religioni habebant funestos exercere cruciatus. Ergo sub vesperam foveam extrahitur, gubernatorum jussu, plectendus capite Marcellus. Et is quidem, ubi se abstrahi tormento sensit, ægrè levamen ferebat; donec vocari se ad cædem intellexit, neq; alium dari ex atrocissima carnificinæ machina exitum, quàm lethum. Re cognitâ bene habere dixit; hanc sibi jamdiu sortem expectatam

adjiciens, eamque animo capiens voluptatem, quæ plurima in vultum ipsum redundaret: tametsi gravissimus accidebat expleto cruciatus cruciatus, dū suis dejecta sedibus viscera in proprium quæq; locum erigendo, quod inversum pendeat, corpore restituebantur. Stetit tortus torquentibus fortior (quod ait de Martyribus, Martyr ipse & disertissimus & fortissimus, Cyprianus:) finem doloribus quem tormenta non dabant, corona dedit.

Pœnarum igitur omnium victor, ad desponsam usque ab Europa martyrii palmam pervenit Mastrillus; & custodibus de labore sibi impenso gratis comiter actis, in genua subsedit ad mortiferam plagam excipiendam: piaque læticia exultans, sub acie gladii bis exclamavit; *Pater mi Sancte Franciscæ Xaveri* (quas voces Lusitani excepere, qui ad Christiani Herois necem spectandam accurrerant.) Sive, ut erat illi usitatum, aspexit præsentissimum in summo discrimine Tutorem; sive contestans *d* (*quoniam fidelem credidit esse* comperitq; *eum qui repromiserat*) vitam se jam olim Neapolitano vulnere debitam, ferro Japonico reddere; ac plus ita demum perdenda, quam primùm servata debere. At iterum & tertio conservatum est caput sacrum, geminato hinc miraculo, nec nisi ipsius concessu Marcelli amputatum. Ictu carnifex vehementi post illa ad S. Fr. Xaverium verba incurvatum collum appetierat; sed ictu planè irritò acinacis licet acerrimi; cujusmodi est Japonicus, qui facile hominem dissecat medium, vel taurum etiam semel diffindat. Frustrationem suam indignatus minister barbaræ crudelitatis exercitissimus, ictum repetit nisu vehementiori, sed plagam perinde nulla, & levissimam tantum strictionem extimoq; rubore. Tum verò percussor, tanquam ipse percussus, & ictus fulmine cohorruit: nec sibi rem esse cum mortali ratus, telum abiecit; seu stupefacto atque exterrito delapsus ultro acinaces manu decidit. Non ille animum, non gladium recepisset; ni lenissimè ad eum conversus, qui flexis poplitibus quasi ad limen cœli, *e per sanguinem introiturus in Sancta aeternam redemptionem inventam*, præstolabatur,

d Hebr. 11.

e Hebr. 9.

pavorem ejus minuisset; potestatem sui capitis fecisset; Quà potestate acceptâ, JESUM & MARIAM invocantis Mastrilli caput nullo negotio carnifex præcidit; at scelere tanto, ut capitis illapsu terra intremuerit, quemadmodum primâ viri Apostolici comprehensione moverat. Atque eodem tempore, & omni puro circum ac nitido coelo, foeda tetraque nubes uni gubernatorum curiæ, iniquitatis & crudelitatis officinæ, visa est imminere. Sic terra coelumque atrocissima nefariis impiisque hominibus facinora exprobrarunt, ac meritas utrinque poenas intenterunt.

Neque his tamen barbari tot ac tantis prodigiis fuere absterriti; quominus gladiis lictorum concisum, igni sanctum corpus injicerent, ut omnia suo furore elementa contaminarent. ingurgitatum, suspensum, infossum exulsere. Ita consumptus omnino Mastrillus gratissimum Deo immortali suavissimumque extitit holocaustum. Cujus acceptissimæ victimæ hoc quoque indicium fuit observatum, & à Lusitanis testatum prodigium; quod fumus ex igni quo deflagavit, assurgens, nullâ tunc spirantium ventorum vi difflatus, & inflexus, rectâ in coelum sese extulit.

Ad hunc finem, ad hunc gloriæ apicem, Mastrillum Providentia genuerat, virtus exercuerat, gratia reservarat. A salute per admirabilem Xaverii operam recuperatâ; oculis in se omnium converfis, expectatione summâ erectis animis, per continuam visionum, vaticinationum, miraculorum in Europa Asiaque seriem, ad oras mundi extremas perductus, illustre Xaverii tanquam complementum evasit, obito martyrio, quod unum defuisse Indiarum Apostolo videbatur. Verè hunc fecit Prophetam successorem post se novus Elias, & visis clarissimis, & disertis verbis; & fortuitâ epistolarum suarum apertione consimiles prælectis eventus ostendente, monitusque suggerente divinos; & imaginis suæ vario colore, jam adversa, jam secunda præcinnente. Nec minùs in miraculorum facultatem veluti hereditariam vocatus fuit à tanto Prophetâ Mastrillus; nec verò ipse mirabilior donis gratuitis, quàm omni virtutum genere, aut Xaverio similior extitit.

Ac de virtutum quidem perpetua exercitatione complura strictim in hujus historiae decursu annotavi: sed insignis exempla modestiae nominatim & submissionis animi edidit, incensaque erga Deum proximumque charitatis. Quanto altius à Deo optimo maximo efferebatur, tanto humilius in se ipse subsidebat. Religiosae catervae secum ad Indiam tendentium sodalium praefectus, administrum se omnibus toto longissimae navigationis tempore ad mensam quotidie praebuit. Curam verò agrorum planè Xaverianam retulit; in Malacensi praesertim ac Mindanaensi nosocomio, cum vulneratis pugna diversâ militibus operam daret. Quid porrò dicam de illo patiendi ardore, quo se Marcellus Ignatii martyris cum Sancto Patrono suo æmulum gessit? *Ignis, crux, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio in me veniant; tantum ut Christo fruatur: con-* clambat pari animo; nec dispari certè perfunctus supplicio, & homines leonibus expertus immaniores. Tum denique *Indum se felicissimum*, ut appellare & subscribere literis solebat, persensit, ubi savitiam exhaustit omnem Japonicam.

Magni viri virtutes, quas indicavi, egregias persecutus est in primis Joannes Eusebius Nierembergus vitâ Hispanicè scriptâ, nec vulgaribus elogiis cum auctore suo exornatâ: laudes & beneficia, quæque à vivo, quæque à mortuo edita prodigia, Christianæ per orbem utrumque gentes concinunt. Necis quidem ejus palmariae, ut primùm est nuntiata, felicitas & gloria religioso magnificæ pietatis sensu Manilam, Macaum, Goam, Olyssiponem, Mantuam Carpetanorum, sed præcipuè Neapolin commovit. Quâ in urbe confestim à divinâ Mastrilli sanatione, Iconis mirificæ vel ab uno pictore exempla fuerant trecenta pervulgata; & ipsa peregrini Xaverii effigies pompâ solenni circumlata. Locus, in quo Xaverius Mastrillo apparuit, collocutus amicè propheticèq; fuit, deploratum ex ictu mortifero capitis servavit ad vitâ capite abscisso feliciter reddendam; locus ille jam cœlesti commercio sacer, pio ritu cultuque consecratus est: rerum inibi gestarum, & ab hoc fonte deductarum, picturâ decoratus, assiduè supplicum votis donisque Neapoli celebratur.

Ad hanc ego pulcherrimam nobilissimamque urbem ab excursione Indicâ me refero; non temere evagatus, at Successorem profecutus & Prophetæ & Apostoli Indiarum: à quo Spiritum Marcellus duplicem acceperat; cui sua accepta referebat decora omnia; cuius nomini & imagini, reliquiis ac meritis quæcunque ederet miracula, piè gratèque assignabat. Itaque non discessi ab Xaverio, dum Marcello me adjunxi, comitem individuum circumducenti, aut ducem potiùs insequenti Xaverium. Nunc à privata singularique magni Thaumaturgi in Mastrillum beneficentia ad munificentiam in commune expromptam venio, ad Neapolitanæ civitatis universæ liberationem à peste sævissima, præsentiq; exitio.

Scriptus est in judiciis temporum lenire iracundiam Domini Elias; ex Malachiæ f prophetiâ, sub extrema tempora & judicia de seculis omnibus exercenda mittendus, gratiæ Divinæ reconciliator; qui justissimum Domini furorem conversione Israelitarû placabit, g & restituet omnia, ut iudex ipse loquitur Christus. Simili quodam pacto Xaverius poenas mitigavit ab irato Deo immissas, quæ judicia sacris in litteris nonnunquam appellantur, supremi judicis decreto irrogatæ. Portento multiplici calamitatem impendentem significavit; ac tacitâ, verùm spectatissimâ denuntiatione excitatis ad pietatem Neapolitanorum animis, urbi salutem amplissimæ restituit. Quod ego tamen beneficium tantum, exhibitamque publicè magnificentissimam gratulationem quoniam prolixè in poëmate celebravi, brevius hîc transigam.

Neapoli, in templo Domûs Professæ Societatis JESU, imposita cernitur aræ Xaverianæ ipsius effigies Apostoli, coram Cœli Reginâ, Deum puellum gerente, Angelis circumfusâ, supplicantis. Quam Xaverii effigiem cum attentius intueretur quispiam, varias in ejus picta facie mutationes animadvertit: idque cum indicasset circumstantibus, idem ceteri pariter observarunt. atque hujuscemodi

f cap. 4. Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam. ex LXX.
Eliam Thesbiten. g Matth. 17.

spectaculum

spectaculum hebdomadas aliquot tenuit magno civium concursu, ac multi sermonis admirationisq; materiem præbuit. Quocirca Filomarinus Cardinalis, urbis Archiepiscopus, certos delegavit rei pervagatissimæ speculatores, viros graves fidèque dignissimos; qui rumorem non inanem & temere sparsum, at veritati planè consentaneum ex imaginis contemplatione accurata publico testimonio retulerunt. Vultum quippe compererant modò exalbescere quasi ex timore vehementi; modò tanquam irâ excandescere: tum sudore veluti ex labore gravissimo fluere: jam risu lætitiâ imitari; postea supplices oculos in cœlum etigere, ac statim deprimere in terram, non sine quodam mœroris sensu & repentina lacrymarum vi.

Quantum est, tabula quod lacrymat, malum!

Luctuosum videlicet aliquid urbi impendere solliciti & anxii facillè interpretabantur Neapolitani. ac tantò major ex præfagâ icone stupor existebat, quod istæ colorum vices atq; oris conformationes variæ etiam obtento velo eminebant. Nec longâ expectatione vulgus suspensum hæsit. Augurium brevi subsecuta exposuit dira pestilentia, quæ urbem celeberrimam & florentissimam, miserè desolatam funestavit.

In ea calamitate, minacis illius portenti recens adhuc memoria plurimos, in iisque primores civitatis excitavit ad remedium inde petendum, unde indicium acerbissimi casûs acceperant. Et altè infederat omnium animis, debitâ cum fiducia, species illa Xaverii Sospitatoris. ante annos viginti in eadem urbe moribundo Mastrillo oblata. & hac ipsâ Divi Peregrini specie mirificâ (quæ crebris, ut supra dixi, tabellis expressa fuerat) hac, inquam, icone Xaverianâ permulti, cum eam jam peste icti mortiferis admovissent anthracibus, pestem uno contactu mortemque depulerunt; integram subitò perfectamque sanitatem receperunt, nec semel etiam renovatâ Coelestis Medici visione. Alii cum tetros incensosque bubones oleo unxissent accersito ex lampade facellum illustrante Xaverianum, a gritudinem penitus absterferunt. alii precatione merâ, aut votò aliquo benignissimi Thaumaturgi nomen opemq; cum in-

vocassent, ab extremo vitæ discrimine ad priorem omnino valetudinem, sensibus vix ipsi suis latissimoque experimento credentes, confestim redierunt. Quorum extant miraculorum omnium juridicæ tabulæ; atque ab optimæ notæ viris, & ab Episcopis data nonnulla consignataque testimonia.

Enituerat jam olim, quæ in omnes partes fundebatur, circa peste affectos nominatim eximia charitas Indici Apostoli: qui bis in eorum obsequium salutemque devoverat sese, ingenti corporum animorumque fructu. Nec minùs ejusdem claruerat potentia Thaumaturgi; cum & vivus præsentia suâ Manarâm insulam à pestilentia liberavit; & mortuus appulsu corporis incorrupti à sævissima lue urbem Malacam, ut suo loco est notatum, eripuit; & invocatus à Bononiensibus civitatem, quam hospitio dignatus Evangelicis quoque laboribus excoluerat, atrocissimâ contagione perpurgavit. Hisce nimirum exemplis alliciebantur Neapolitani generatim ad Xaverii misericordiam in clade sua funestissima implorandam: sed accedente Imaginis Propheticæ monitu & prodigio; tum novis privatim acceptis, ingentique famâ promulgatis beneficiis & miraculis, accensa magis magisque studia fuerunt publica ad Indiarum Apostolum Neapoli adsciscendum Patronum.

Nec sibi populoque commisso defuere Magistratus, delicti rerum, ad civitatis afflictæ & prostratæ valetudinem pertinentium, summa cum autoritate administratores. Hi victis ac deficientibus terrenis auxiliis ad cœlestia conversi, post Divinam rem in honorem magni Indiarum Apostoli splendide factam, oblatamque cereorum copiam in æde Societatis (quod ad ejusdem Societatis Præpositum Generalem iidem scripserunt *Præfecti sanitatis*, ut vocantur;) S. Franciscum Xaverium, cujus expertum sibi constanter salutare patrocinium ornatissimis litteris testabantur, decimo solennique ritu Patronum urbis & Protectorem allegandum se curaturos, publicè totius civitatis nomine spoponderunt. Cui voto hunc adjecerunt cumulum, ut Xenodochium fundandum promitterent, ubi quidquid esset in urbe pauperum, communi sumptu aleretur: idque receptaculum &

asylum egestatis, Divo Januario, primo & antiquissimo Neapolitanorum Patrono; & alteri Patrono præcipuo, iam designatione votivâ cooptato, Sancto Francisco Xaverio simul consecrarunt. Ac subinde sacram Apostoli statuam ad palatium Archiepiscopale translatam festo cum apparatu collocarunt in sacello, quem Thesaurum appellant, ubi Patronorum simulacra sanctaque lipsana religiosè custodiuntur.

Quod votum quàm ratum Deo, quàm Xaverio gratum extiterit, præsens gratia mercesque demonstravit. Ipse illo die, quo votum editum, signumque Xaverianum in sacrorum thesauro positum, quotquot in *Lazareto* ex pestilenti morbo laborabant, ad quadringentos extemplo omnes convalescunt. Haud dubia mali tam luctuosi decessio gratulationem auxit debitam Apostolo; effecitque, ut studiis flagrantibus apud Apostolicam Sedem agendo instandoque Neapolitani decretum elicerent Pontificium; quo Patronus urbis, cuius agnoscebatur liberator, D. Franciscus Xaverius pro merito suo rite sanciretur. Neque studiosius illud expetitur diploma, quàm jucundius est acceptum; nec religiosius Apostoli Indici, quàm magnificentius in Patronum cooptatio celebrata.

Octiduum implevit ea celebritas, urbe totâ partim ad speciem triumphi, partim in templi formâ cultu latissimo exquisitissimoque compositâ. Machinas & pompas, conciones & supplicationes, festos ignes & nocturnos lampadum fulgores; crebra & varia dona, lychnorum præsertim argenteorum, coronarumque insignium; per ampla vexilla, sericisque & auro vibrantia, novem & viginti, quot nempe regiones urbis numerantur, à decurionibus novo Patrono oblata, cum hac inscriptione, *Ob urbem à peste servatam*, publica pietas instruxit, congeffit, explicuit. Sed amplissimum omnium, & picturâ signum ceterisque ornamentis clarissimum ii, quos laudavi modò, salutis urbanæ Curatores Liberatori Thaumaturgo dicarunt, appendendum templo Societatis perenne Xaveriani beneficii gratæque & addictæ civitatis monumentum. Sacri civilisque ordinis, & togati & militaris, certatim effusa maximo cum splendore officia;

Cardinalis Archiepiscopi, Proregis, Magistratum, ac Procerum aliorum; nobilitatis demum universæ, cum facibus ordine longissimo procedentis, & concurrentis undique populi, circumgestato Sancti Patroni simulacro, inter latissimos æris pulsu templorum omnium concentus, Protectori Xaverio Assertorique resonantes, majori nunquam & feliciori conspiratione animorum. Quæ calamitatis cum prosperitate, moestitiæ cum latitia commutatio, haud minùs certè accidit miranda, quàm illa Xaverianæ vicissitudo imaginis, quæ priùs istam adumbrarat. Immortalis autem beneficii, quo Neapolin Xaverius, voti quo se Neapolis obligavit, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, memoria quotannis celebrataque recolitur ipso Divi Francisci Xaverii festo die; ac tanto Patrono solenne religionis quasi vectigal magnificè persolvitur.

Sed jam de Xaverianâ in terris gloriâ satis multa pro instituto; pro rei amplitudine, pauca. Duo solùm attexi necesse est Romanorum decreta Pontificum: quorum alter, scilicet Alexander VII. Officio Xaverium Ecclesiastico decoravit, insignique elogio ad statam ejus in Martyrologio commemorationem. Quod elogium reliquis in III. Nonas Decembres incidentibus Divorum appellationibus præponendum, ex autoritate etiam Sac. Rit. Congregationis, & à me notatû ex parte in Præfatione, hic opportunè representabitur integrum. *In Sanciano, Sinarum insula, S. Francisci Xaverii è Societate JESU, Indiarum Apostoli, multitudine infidelium quos convertit ad Christum, & magnitudine miraculorum, præsertim in suscitandis mortuis, & spiritu Prophetiæ toto orbe conspicui: qui confectus laboribus pro Fide susceptis, plenus meritis, obdormivit in Domino die secunda Decembris. ejus tamen festum jussu Alexandri VII. hac die celebratur (quoniam superior à S. Bibiana occupatur Virgine & Martyre perantiquâ.) Summus alter Pontifex, Officii ratione Ecclesiastici de S. Fr. Xaverio bene meritus, Clemens X. ritum illi duplicem constituit, ac missam propriam & perhonorificam, planeque Apostolicam.*

Hiscæ Pontificum maximorum decretis, quæ omittere non licuit, locus ipse admonet ut Archiepiscoporum item

duorū præclara facta subjungam; quæ profectò haud tacere convenit, vel pietatis in Xaverium, vel benignitatis in Societatem egregia monumenta. præsertim, cum Xaveriani honoris partem aliquam, præteritam ab encomiorum Xaverianorum scriptoribus, à me potissimum hîc suppleri deceat, testimonioque consignari. Id enim laudationibus in variis Apostoli Indiarum animadverti; cum templa per multa Xaverio inscripta, nec modò Neapoli, Panormi, Messanæ, Genuæ, Pompeiopoli, Tridenti, Romæ, Lutetiæ, aliisque in urbibus primariis, sed etiam mediocribus in oppidis extructa recenserentur, Burdigalensis templi mentionem extare nullam: quod utiq; non prætermissum oportuit, sive dignitas urbis attenderetur, sive ædis antiquitas. Namque, ut Aquitaniæ Metropoli commendanda superseadam, de quâ, sicuti ille aiebat de Carthagine, silere melius puto, quàm parum dicere; Burdigalæ primùm, ex quo Sanctorum albo fuit Xaverius adscriptus, ædes ipsius nomini excitata fuit, ante annum seculi decurrentis quartum & vicesimum: quo quidem tempore vix usquam alibi erat is honos habitus recens consecrato Indiarum Apostolo.

Templum hoc Societatis Professæ, domiciliumque in arce Galliæ Aquitanæ designatum, augusto sanctoque nomini Xaverii dedicatum, quàm libens audivit! quàm lætus promovit, Joannes Jaubertus Barractus, Vasatensis tunc Episcopus, Arelatensis postmodum Archiepiscopus & Princeps! vir sanguine perillustris, & quod caput est, virtute inclytus atq; eruditione; qui famosum opus Petri Molinæi, Calvinianæ sectæ ministri, *Clypeum Fidei* perfregit libro doctissimo, ac comminuit. Quem Præsulem sapientissimus Pontifex ultro sacra purpurâ dignissimum pronuntiavit; & si nominaretur ac proponeretur ad eminentissimam dignitatem, non iturum pilei Cardinalitii gestatorem, sed volaturum. Atque hic vir tantus Domui Xaverianæ, & consilio & auxilio, & autoritate & liberalitate favit impensè. cumque Apostolicas ejus Litteras suis recudi sumptibus Latinè versas, & Gallicè vertendas publicandasque omnes collectionis Tursellinianæ curasset; eidem illi primæ Xaverio consecratarum in Europa Domorum, non tantùm suarum

testamento legavit copiosam exquisitamque Bibliothecam, verum etiam corpus tradidit. quod utrunque Antistitis beneficentissimi donum, ab ipso provisis ac supererogatis impensis, ex urbe Arelate Burdigalam est deportatum. Et luculentè probavit, quod creditur vulgò, teste Plinio iuniorè, Testamentum hominum speculum esse morum. Quanta supremis in tabulis, præter aliarum virtutum notas insignes, modestia & animi submissio! Funeris pompam omnem vetuit: ad templi limen condi se iussit; vulgari saxo, æquato pavimento inferni: ac publicani, longè stantis, voces ori suo adscribi, & manum pectori velut percutiendo ad-moveri. Sic Princeps ille Ecclesiæ, quod Imperatores olim Principibus Apostolorum, Indiarum Apostolo munus exhibere Janitoris voluit; & supplici humillimoque habitu, jacens ingredientiumque omnium pedibus conculcandus, templi Xaveriani aditum obtinere, gradu ad cœleste æternumq; templum faciendo per hanc sui despicientiam, munificamq; in Xaverium pietatem.

Accessit in hanc eandem Xaverianam Domum pariter spectata beneficentia, & commemorabilis erga Indiarum Apostolum pietas Henrici Bethunii, Archiepiscopi Burdigalensis, à triennio defuncti, sed virtute sua gloriaque immortalis. Qui generis claritatem animi nobilitate superavit; & vitæ innocentiam, Fideiq; sinceræ studio, ac Divini verbi Apostolicè prædicandi perseverantiâ exornavit, quas gessit triplices infulas; ex alia in aliam sedem nullo ambitu suo translatus, Regum Christianissimorum providentiâ, quò plures ad urbes populosque, non *forma duntaxat gregis factus*, ut Petrus loquitur, sed & *Boni Pastoris*, perfectique Antistitis felicissimè pertineret. Cuius de gemino munere, Corde ipso cum Bibliotheca donato, & honorificentissimâ in templo Xaveriano concione panegyricâ in Apostolum Indiarum habitâ, versus aliquot meos huc adducam ex Poemate, quod ad magni Præfulis exequias productum, inscriptumq; est, Henrici Bethunii, Archiepiscopi Burdigalensis, Aquitanix Primatis Immortalitas.

*Splendida librorum omnigenum transcripta supellex;
Et quæ donorum pars optima, nobile pignus,
Namine Cor flagrans, totoque capacius orbe.*

* * * * *

*Suscipit Eoæ domitor Xaverius oræ;
Festa pio dudum eloquio per templa sonantis
Henrici laudatus, & improba vertere corda
Mirè animis atque arte valens, Pauloque secundus.
Lætior hospitium cordi jam præbet amico,
Depositumque ingens adyta in penetralia condit;
Dum suprema dies redivivo corpore jungat
Purpureum radiis, æternosque excitet ignes.*

Piâ, ut dixi, gravique oratione Ecclesiastes infulatus Divum Xaverium solenni ipse die coram amplissimo cœtu laudavit: ac mirificam in tractandis convertendisque animis prudentiam & solertiam, cum incensa charitate Apostoli conjunctam, ita prædicavit, ut majorem à Paulo exitisse in Ecclesia neminem disertè affirmaret.

Reliquos honores, sive ab Ecclesiasticis Politicisque Principibus, sive à populis nomini & memoriæ, reliquiis templisque Xaverii Thaumaturgi delatos, consecrari prorsus esset infinitum; cœlestes verò exponendos aggredi, sanè temerarium. Quanquam poëtice aliquid in hac parte audere non nefas existimavi. Nunc omnia Davidicis aliquot verbis complectar, cum sacro Vate concinens: *Mirificavit Dominus Sanctum suum; gloriâ & honore coronavit.* Quæ ipsa corona Xaverii novis quotidie accessionibus locupletatur, cum alienis quoque factis augeatur & meritis, quibus ille campum aperuit, materiem paravit, lumen accendit, vim spiritumque afflavit. A Christo *h* electus, à Christi Vicario missus, & positus, ut fructum afferret, ivit; *i* & crudis horridisque novalibus inspersa æternitatis beatæ semina, sudoribus, fletibus, & quanto licuit, sanguine irrigavit; lætissimos pinguiissimosque manipulos alacer & indefessus Domini operarius reportavit. *Et fructus ejus manet* (inquietabat Romano in Consistorio Cardinalis à Monte.)

h Joan. 15.

i Psal. 125.

Illius enim fructus sunt tot millia hominum Catholicae Ecclesiae aggregata; tot illustrium virorum victoriae, qui in illis provinciis, in quibus Evangelium predicavit, pro fide tuenda sanguinem profuderunt, hodieque profundunt; constantia & patientia, qua innumeri confessores inter acerbissimas persecutiones fidem tuentur. Illos Xaverius epistolarum suarum, sed actionum magis perfectionumque Apostolicarum documentis adhuc instruit; motum & impetum sectatoribus imprimit suis; precibus à Deo Opt. Max. efficacissimis opem impetratam demittit assidue. Quamobrem, ut Paulus Philippenses ac Thessalonicenses, ita Mastrillum aliosque imitatores & alumnos suos, omnesque eorum curam & industriam conversos ad Christum, jure Xaverius coronam appellare gloriamque suam potest. Quanta igitur ea, quamque gloriosa corona, quae per se amplissima, tot accedente virorum insignium operam, continentique per secula ipsa labore, ex hae pretiosis quasi lapidibus, aut sideribus contextitur & illustratur!

k Psal. 20.

l Apocal. 12.

CAPUT